

NJA 1977 s. 403

FRÅGA, VID BEGÄRAN OM TILLSTÅND TILL HUSRANNSAKAN HOS ADVOKAT FÖR BESLAG PÅ SKRIFTLIG HANDLING, OM TILLÄMPNING AV STADGANDET I 27 KAP 2 § 1 P. RB OM FÖRBUD I VISST FALL MOT BESLAG PÅ SKRIFTLIG HANDLING.

Allmän åklagare hemställde i egenskap av förundersökningsledare i brottmål hos *Katrineholms TR*, att TR:n måtte förordna om husrannsakan hos advokaten S. Åklagaren anförde, att syftet med den begärda husrannsakan var att ta i beslag originalet till en handling, som i fotostatkopier åberopats i en process av en klient till S, bankiren L. Misstanke hade framkommit, att en namnteckning på handlingen var förfalskad.

Kopieringen hade utförts på S:s kontor och synnerlig anledning förelåg, att originalhandlingen förvarades av S.

Den ifrågavarande handlingen utgjordes av ett kontrakt mellan L och annan person. Den påstådda förfalskningen skulle gälla den sistnämndes namn.

TR:n (rådmannen *Behrman*) yttrade i beslut d 5 april 1977: Eftersom den handling som är avsedd att tas i beslag vid den begärda husrannsakan, [s. 404] enligt 27 kap 2 § 1 p RB inte får tas i beslag, lämnar TR:n framställning om husrannsakan utan bifall.

Åklagaren anförde besvär hos *Svea HovR* över TR:ns beslut. I yttrande till HovR:n uppgav åklagaren, att L misstänktes för att ha åberopat falsk urkund men att det också fanns misstanke, att L själv kunde ha utfört förfalskningen.

HovR:n (hovrättslagmannen *Jönsson*, hovrättsrådet *Åkerman* samt adjungerade ledamöterna *Hafström* och *Noreen*, referent) lämnade i beslut d 14 april 1977 på de av TR:n anförda skälen besvären utan bifall.

Riksåklagaren anförde besvär och yrkade, att HD måtte förordna att husrannsakan fick göras hos S för beslag på handlingen.

Riksåklagaren åberopade ett utlåtande av professorn *Per Olof Ekelöf* rörande bestämmelsen i 27 kap 2 § RB om hinder mot beslag. Utlåtandet hade föränletts av ett annat ärende, som rörde tvångsåtgärder mot advokat; redogörelse för ärendet finns i JO:s ämbetsberättelse 1977/78 s 19 ff. Från Ekelöfs utlåtande återges här följande.

Ekelöf anförde inledningsvis. Det problem, som behandlas i mitt utlåtande, klagörs bäst genom ett konkret exempel. Antag att affärsmännen A och B haft omfattande affärstransaktioner med varandra.

A anmäler B för ett allvarligt bedrägeri, som blir föremål för förundersökning. Härvid visar det sig att ett visst brev från A till B utgör ett viktigt bevismedel. A hade tagit genomslagskopia på brevet, men denna hade på något sätt förkommit. B upplyser att brevet finns i advokaten G:s besittning. Då B förstod att han skulle bli polisanmäld, hade han anlitat C och till denne överlämnat en del av affärskorrespondensen med A, däribland det

ifrågavarande brevet. Fråga uppstår då om brevet kan beslagtogs hos C. I RB 27:2 p 1 stadgas ju att "beslag ej må läggas å skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap 5 §, ej må höras som vittne därom, och handlingen innehaves av honom eller den, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller".

Ekelöf återgav härefter vissa uttalanden som visade, att det vore en vanligt förekommande uppfattning att bestämmelsen i RB 27:2 hindrade beslag hos advokater i nämnda situation. Sålunda hänvisades till uppsatser av Dahlgren i Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1974 s 61 och Lännergren i samma tidskrift 1976 s 102. Ekelöf anförde härefter i huvudsak följande.

Även reglerna rörande taxeringsrevision förtjänar uppmärksammas i detta sammanhang. I 1956 års taxeringslag § 56 mom. 4 heter det: "Den som verkställer taxeringsrevision må taga del av handlingar av betydelse¹ för revisionen utan hinder av att den, hos vilken revisionen

sker, har att iakttaga tystnad om dess innehåll." Skulle den som innehar handlingarna vägra att utlämna desamma, har handräckning kunnat tillgripas enligt en år 1961 tillkommen lag liksom numera beslag kan ifrågakomma enligt den s.k. Beviskringslagen. Visserligen görs i den ovannämnda bestämmelsen i taxeringslagen undantag för det fallet att "synnerliga skäl" talar för att viss handling undantas från beslag. Men säkerligen skulle så inte anses vara förhållandet i de här diskuterade fallen. Vid remissbehandlingen av stadgandet avstyrktes detsamma av advokatsamfundet under hänvisning till att detsamma stred mot advokaternas tystningsplikt, men departementschefen avvisade denna kritik i propositionen (prop. 1955:160 s. 134 f. och 147). Lagens upphovsmän har uppenbarligen, framhöll Ekelöf, menat att taxeringsrevisionerna inte blir tillräckligt effektiva, om man begränsar taxeringsmyndigheternas möjlighet att beslagta handlingar på det [s. 405] sätt som man anser vara fallet i RB. JO hade också i sitt beslut i det här ovan berörda ärendet utgått från att man vid taxeringsrevision kan beslagta räkenskapshandlingar, vilka enligt RB 27:2 är undandragna beslag. Enligt motiven till bestämmelserna om taxeringsrevision syntes det emeller-

tid främst ha varit läkarnas patientkort man velat komma åt.

Ekelöf förklarade sig emellertid också ha funnit ett uttalande som tydde på motsatt uppfattning samt anförde. I 1952 års lag med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål 3 § dispenserar från andra punkten i RB 27:2 men däremot inte från första punkten, som ju är den vilken har aktualitet i detta utlåtande. Om anledningen härtill heter det i motiven till nämnda 3 §. "En motsvarande avvikelse från 1 p. (i 27:2), som rör befattningshavare och andra personer som avses i 36 kap. 5 § RB, torde vara mindre angelägen." (NJA II 1953 s. 134 st. 3.) Detta uttalande framstår som överraskande om den som är misstänkt för t.ex. högförräderi skulle kunna förhindra beslag av skriftligt bevismaterial genom att överlämna handlingarna till den advokat, som sedan blir hans försvarare. Måhända har emellertid motivförfattaren inte närmare uppmärksammat frågan om vad det är för "handlingar" som enligt 27:2 är undandragna från beslag.

Ekelöf fortsatte. Innan jag nu övergår till att behandla RB 27:2 skall jag först beröra det tidigare stadgande som

ersattes härav, nämligen 1 § 2 st. i 1933 års lag om vissa tvångsmedel i brottmål. Jag tror nämligen att detta är ägnat att belysa innebörden av det förra stadgandet. Det heter i 1 § 2 st. tvångsmedelslagen:

”Beslag må ej läggas å *skriftligt meddelande* mellan den som misstankes för brottet och den som vid tiden för *meddelandet* var hans rättegångsbiträde i saken.” Vidare undantas från beslag även ”sådant *meddelande* mellan den misstänkte och ämbets- eller tjänsteman, läkare eller annan, där *meddelandets* innehåll kan antagas åtnjuta skydd på grund av i lag eller författning stadgad tystnadsplikt”. Vid en jämförelse mellan detta stadgande och RB 27:2 slås man genast av det förhållandet, att medan det i det förra talas om ”skriftligt meddelande”, det i 27:2 talas om ”skriftlig handling”. Låt mig då först diskutera ett fall där det *utan varje tvekan* är fråga om ett sådant meddelande, varom talas i tvångsmedelslagen. Antag att det i mitt inledande exempel i stället låg till på det sättet, att B - utan att överlämna A:s brev - i ett *eget* brev till C återgivit vad som stod i A:s brev. Han hade då skriftligen givit C en uppgift, varom denne utan tvivel haft tystnadsplikt, såvida uppgiften i stället givits muntligen. Men om detta skett på det ena

eller andra sättet borde väl inte tillmätas någon betydelse. Det finns sålunda goda skäl för att brevet inte skall kunna beslagt hos G. Och rimligen inte heller hos B, såvida G lämnat tillbaks brevet till denne. De återgivna bestämmelserna i tvångsmedelslagen är ju också så allmänt avfattade att meddelandet utesluts från beslag, varhelst det påträffas. Ekelöf återvände härefter till det exempel som anförts i början av utlåtandet, dvs att B inte i ett eget brev till C återgivit innehållet i A:s brev utan *sänt över detta* till C med begäran att denne skulle ta del av handlingen. Om man *enbart* ser till tystnadspliktens funktion förefaller, förklaras det, denna situation helt analog med den nyss berörda. Ekelöf fortsatte. Men då skulle enligt min tolkning av stadgandet i tvångsmedelslagen A:s brev vara undandraget beslag även om det återlämnats till B. Och här uppenbaras svårigheterna. Hade B aldrig anlitat advokaten C, skulle A:s brev otvivelaktigt kunnat beslagt hos B. Det förefaller då orimligt att så ej skulle bli fallet för all framtid, bara därför att C en tid haft handlingen i sin besittning under tystnadsplikt. Och ännu orimligare är det att B, då han förmodar sig bli föremål för förundersökning, kan undanhålla polisen skriftliga bevis genom att omgående

anlita en advokat och överlämna bevisen till honom. Ingen lärer väl göra gällande att detta erfordras för att skydda förtroligheten mellan advokater och deras klienter. Antag emellertid att man av dessa skäl avvisar en analog tillämpning av 1 § 2 st. tvångsmedelslagen [s. 406] och begränsar dennas tillämpning till "meddelanden" i den mera *begränsade* betydelse som berörts här ovan. Härav kan man naturligtvis inte dra den slutsatsen att C ej skulle ha tystnadsplikt angående innehållet i A:s brev, såvida B överlämnat detta till honom. Men då blir ju resultatet att en handling, om vilken advokaten har tystnadsplikt, kan beslagtas enligt tvångsmedelslagen 1 § 2 st., något som strider mot denna bestämmelses ordalydelse. Nu kan vi visserligen lämna detta bekymmer därhän, eftersom tvångsmedelslagen inte längre är gällande rätt. Men som vi får se råkar man ut för en liknande svårighet vid tillämpningen av RB 27:2. Här stadgas visserligen helt allmänt om "*skriftlig handling* vars innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 §, ej må höras som vittne därom". Om anledningen härtill heter det emellertid i motiven: "Stadgandet har ansetts böra avse icke blott skriftliga meddelanden utan även andra handling-

ar, t.ex. läkarjournaler". (NJA II 1943 s. 360. Jfr den i sekretesslagen 38 § 2 st. 3 p. förekommande lokutionen "Är handlingens innehåll sådant att *den som utfärdat handlingen...*".) De anteckningar en advokat för under samtalet med sin klient bör då vara undantagna från beslag. I de här berörda fallen är det emellertid fråga om handlingar som upprättats *före* klientens kontakt med advokaten och *oberoende* härav. Om lagens upphovsmän avsett att RB 27:2 skulle omfatta även sådana handlingar, kunde man ha väntat sig ett påpekande härom i motiven, eftersom det var fråga om en betydelsefull utvidgning av tillämpningsområdet för det hitintills gällande stadgandet. Det finns också ett uttalande i motiven som tyder på att detta inte varit meningen. Processlagberedningen framhåller nämligen att bestämmelserna i RB 27:2 "väsentligen överensstämmer med vad i 1 § andra stycket tvångsmedelslagen stadgats", en bestämmelse som för övrigt hade tillkommit på beredningens tillskyndan (NJA II 1943 s. 359 och 1933 s. 97 f.). Uppenbarligen har emellertid beredningen kommit att begagna ett uttryckssätt, som rent språkligt täcker även de här berörda fallen. Enligt RB 36:5 st. 2 är ju en advo-

kat obehörig att vittna inte bara vad som "förtrotts" honom utan även vad han "i samband därmed erfarit".

Anses RB 27:2 hindra beslag hos G av A:s brev till B..., uppstår emellertid samma praktiska svårigheter som vid en analog tillämpning på sådana fall av tvångsmedelslagen 1 § 2 st. I RB 27:2 stadgas uttryckligen att handlingen är undantagen från beslag även om den "innehaves - - av den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller". Lade man lagens ordalydelse till grund för rättstillämpningen skulle detta enligt Ekelöf innebära, att om advokaten G lämnade tillbaka brevet till B så kunde brevet inte beslagtas hos denne. Orimligheten därav hade tidigare berörts. Ekelöf fortsatte. Emellertid skiljer sig ju RB 27:2 från 1 § 2 st. tvångsmedelslagen såtillvida att det förra stadgandet inte anknyter till vederbörandes tystnadsplikt utan till dennes obehörighet att vittna. Antag nu att i de här berörda fallen den ifrågavarande handlingen kunde tas i beslag hos advokaten. Man skulle då kunna åstadkomma korrespondens mellan 27:2 och 36:5 genom att göra ett undantag från tillämpligheten av det senare stadgandet och anse advokaten vara behörig och därmed också förpliktad att vittna om handlingens innehåll. Häremot kan emellertid resas flera invändningar.

Den bristande korrespondensen kom då att i stället råda mellan 36:5 och bestämmelsen om tystnadsplikt i advokatsamfundets stadgar § 34 st. 2. Vidare riskerade man att förhöret med advokaten angående handlingens innehåll även kom att blotta annat som förevarit mellan denne och hans klient.

Och slutligen skulle ur utredningssynpunkt en sådan utvidgning av vittnesplikten vara av mycket liten praktisk betydelse i jämförelse med att handlingen kunde beslagtas. Men hur förhåller det sig då med klientens sekretessbehov i de här berörda fallen? Detta hänför sig enligt min mening enbart till de *uppgifter* som denne meddelat advokaten. Har klienten kommenterat den ifrågavarande handlingen är detta sekretessbelagt. Men kan denna beslagtas hos honom själv, kan jag [s. 407] ej finna klientens trygghet motivera att så ej kan ske bara för att han överlämnat handlingen till advokaten.

Emellertid bygger RB på den allmänna principen att editionsplikten skall korrespondera med förpliktelsen att muntligen bidra till utredningen inför rätta. Det kan sägas strida häremot att en handling skulle kunna beslagtas hos en advokat, som är obehörig att vittna om hand-

lingens innehåll. Så uppseendeväckande är detta emellertid inte, enär RB i 38:2 st. 1 gör ett annat viktigt undantag från den berörda principen.

Såväl målsäganden som part i tvistemål har editionsplikt samtidigt som de kan vägra att ge några muntliga upplysningar om innehållet i den ifrågavarande handlingen (se härom Rättegång IV, 1977, s. 167).

Ekelöf anförde avslutningsvis. Av det föregående har framgått att det här berörda problemet förtjänar att uppmärksammas i den nu pågående översynen av bestämmelserna rörande tystnadsplikt och handlingssekretess.

(Detsamma gäller det med RB 27:2 p. 1 likalydande stadgandet i RB 38:2 p. 2. Se även sekretesslagen § 26 st. 1.) Den mig underställda frågan är emellertid hur RB 27:2 bör tillämpas för närvarande.

Vid bedömningen härav tycker jag det borde kunna råda enighet om att i mitt inledande exempel C är obehörig att vittna om innehållet i brevet. I övrigt blir resultatet emellertid beroende på vilken rättstillämpningsmetod man begagnar sig av. Tillmäter man lagtextens utform-

ning avgörande betydelse och anser RB 27:2 skola rent språkligt korrespondera med RB 36:5, kommer det förra stadgandet att hindra ett beslagtagande av brevet hos G. Annorlunda blir resultatet om man till grund för rättstillämpningen även lägger vad danska jurister kallar för "reale hensyn" eller m.a.o. sådana ändamål, som gällande lagbestämmelser måste anses ha att tillgodose. Som framgått av det föregående försvårar det nyssnämnda sättet att tillämpa lagen utredningen i brottmål utan att härvid tillgodose några befogade sekretessbehov.

Låter man detta vara utslagsgivande kommer å andra sidan rättstillämpningen att avvika från lagens språkliga innebörd, såvida denna antas vara konsistent i varandra närstående stadganden. Under sådana förhållanden får jag åtnöja mig med den deklARATIONEN att om jag själv som åklagare eller domare hade att tillämpa RB 27:2, skulle jag göra detta på det senare av de båda här ovan angivna sätten.

Prövningstillstånd meddelades.

Här må även hänvisas till Ekelöf, Rättegång III (1970) s. 24 ff., särskilt s. 30 f.

Föredraganden, RevSkr *Dufwa*, hemställde i betänkande, att HD måtte på de av domstolarna anförda skälen lämna besvären utan bifall.

Målet föredrogs d 1 juni i *HD*, vars flesta ledamöter (JustR:n *Petrén*, *Fredlund* och *Hessler*, referent) förenade sig om följande slutliga beslut:

Skäl.

I målet är fråga om tillåtligheten av husrannsakan hos advokat för beslag på handling, som advokaten uppges förvara för en för visst brott misstänkt klient. Ett villkor för tillåtlighet av husrannsakan är, att ifrågavarande beslag får ske.

Bestämmelser om beslag ges i 27 kap RB. I 1 § 1 st. nämnda kapitel stadgas att föremål, som skäligen kan antagas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat, må tagas i beslag. I 2 st. av samma paragraf sägs att vad i kapitlet stadgas om föremål, i den mån ej annat är föreskrivet, även skall gälla om skriftlig handling. Vissa undantag stadgas i 2 §. Av intresse i förevarande mål är

främst första punkten, där det stadgas att beslag ej må läggas på skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare [s. 408] eller annan, som avses i 36 kap. 5 § - bl.a. advokat - ej må höras som vittne därom och handlingen innehaves av honom eller den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller.

Den handling varom i målet är fråga utgöres av ett kontrakt underskrivet med L:s och annan persons namn. Handlingen har av L åberopats i rättegång och i fotokopia företetts där. Misstanke har uppstått att den andra personens namn skulle vara förfalskat. Vad kontraktet går ut på är sålunda i och för sig känt. Beslaget skulle åsyfta att möjliggöra en närmare undersökning, huruvida fog för misstanken om förfalskning av den ena underskriften föreligger.

Anledning förefaller saknas att ej anse underskrift på handling vara att betrakta såsom utgörande del av innehållet i handlingen i den mening som avses i 27 kap 2 § första punkten RB. Klart synes vara att advokat enligt 36 kap. 5 § 2 st. ej i annat fall än i stadgandet anges skulle kunna höras som vittne om iakttagelser som han gjort beträffande en honom av klient anförtrodd handling av

berört slag eller angående uppgifter rörande denna som klienten lämnat i samband med överlämnandet.

Av det anförda framgår att handlingen ej av det skälet torde vara undantagen från tillämpning av stadgandet om beslag i 27 kap. 2 § första punkten att fråga ej skulle vara om innehållet i handlingen.

Fråga uppstår emellertid härefter, om handlingen bör anses vara av sådant slag att undantagsbestämmelsen i 2 § första punkten nämnda kapitel ej bör tillämpas på den. I viss anslutning till vad som ifrågasatts i ett i målet åberopat, av professor Per Olof Ekelöf författat utlåtande kunde hävdas att bestämmelsen, trots att där talas om "skriftlig handling" utan begränsning, ej borde få gälla annan skriftlig handling än sådan som vore att betrakta som meddelande från klienten till advokaten eller i allt fall vore upprättad i samband med och föranledd av klientens kontakt med advokaten. Handling vilken tillkommit före klientens kontakt med advokaten eller i varje fall oberoende därav, skulle ej falla in under tillämpningsområdet.

Bestämmelsens ändamål måste nämligen anses vara att skydda förhållandet mellan klient och advokat. Detta

ändamål främjades ej av att beslag förhindrades beträffande handling av sistnämnda slag.

Att beakta vore vidare följande. Innan handlingen av klienten överlämnades till advokaten, vore den åtkomlig för beslag hos klienten själv. Om den, sedan advokaten fått den i sin besittning, återlämnades till klienten, skulle tillämpning av stadgandet medföra, att beslag dåmera ej kunde ske ens hos klienten.

Ett sådant resultat måste, enligt Ekelöf, betraktas som orimligt.

Starkt sakligt fog måste anses föreligga för den uppfattning som här återgivits. Antagas måste att undantagsregeln i 27 kap. 2 § enligt sin lydelse kommit att bli betydligt vidsträcktare än som föränledes av ändamålet att tillgodose behovet av sekretess i förhållandet mellan advokat och klient. Hinder får dock - särskilt som fråga är om ett stadgande givet till skydd för enskild person mot tvångsingripande från det allmännas sida - anses möta mot en rättstillämpning i strid med stadgandets ordalydelse.

På grund av vad sålunda anförts bör, som domstolarna funnit, beslaget ej tillåtas och husrannsakan därmed ej heller kunna ske. [s. 409]

Slut.

Besvären lämnas utan bifall.

Skiljaktig: JustR:n *Nordenson* och *Vängby*

JustR:n *Nordenson* och *Vängby* var av skiljaktig mening och anförde

JustR *Nordenson*: I målet är fråga om tillåtligheten av husrannsakan hos advokat för eftersökande av skriftlig handling som advokaten antages förvara för en för visst brott misstänkt klients räkning.

Ett villkor för att sådan husrannsakan skall få äga rum är enligt 28 kap 1 § RB, att den eftersökta handlingen är underkastad beslag och att det förekommer synnerlig anledning att handlingen skall anträffas genom husrannsakan.

Bestämmelser om beslag ges i 27 kap. RB. I 1 § 1 st. nämnda kapitel stadgas, att föremål, som skäligen kan antagas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon frånhänt eller på grund av brott förverkat, får tagas i beslag. I 2 st. av samma paragraf sägs, att vad i kapitlet stadgas om föremål skall gälla också om skriftlig handling, i den mån ej annat är föreskrivet. Vissa undantag från dessa bestämmelser stadgas i 2 §. Av intresse i förevarande mål är främst 1 p. Det föreskrivs där, att beslag ej må läggas på skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 § RB, ej må höras som vittne därom och handlingen innehaves av honom eller av den till vilkens förmån tystnadsplikten gäller.

Av bestämmelserna i 36 kap. 5 § RB är i förevarande fall endast stadgandet i 2 st. av intresse. Det föreskrivs där, bl.a., att advokat ej må höras som vittne angående något, som på grund av denna hans ställning har förtrotts honom eller angående något som han i samband därmed har erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, har samtyckt därtill. Det är med andra ord förtroendeförhållan-

det mellan advokaten och hans klient som beredes skydd.

Den handling som det är fråga om i målet utgöres av originalhandlingen till ett kontrakt, underskrivet med L:s och annan persons namn. L har åberopat kontraktet i en offentlig rättegång och har därvid företett en fotostat-kopia av kontraktet. Misstanke har uppkommit, att den andra personens namn är förfalskat.

Ett beslag på handlingen skulle syfta till att möjliggöra en närmare undersökning, huruvida det finns fog för misstanken om förfalskning.

Hänvisningen i 27 kap. 2 § 1 p. RB till 36 kap. 5 § samma balk ger vid handen, att syftet med bestämmelserna i förstnämnda stadgande har varit att såvitt möjligt säkerställa, att de sekretesshänsyn som bär upp reglerna i det sistnämnda lagrummet inte kan åsidosättas genom beslagsreglerna. Lagtekniskt har syftet tillgodosetts genom att man i förbudsbestämmelsen har knutit an till handlingens innehåll. När det gäller att fastställa räckvidden av denna bestämmelse blir det följaktligen av avgörande betydelse vilken innebörd som skall tilläggas uttrycket "handlingens innehåll".

Av de här återgivna bestämmelserna i 27 kap. 1 och 2 §§ RB, sammanställda med varandra, får till en början anses följa, att det berörda uttrycket avser endast den på handlingen anbragta skriften men däremot inte har avseende på handlingens beskaffenhet i övrigt.

Det tankeinhåll, som en med skrift - eller andra motsvarande tecken - försedd handling förmedlar till den som tar del av skriften, är otvivelaktigt att hänföra till handlingens innehåll i stadgandets mening.

Att en underskrift på en handling hör till handlingens innehåll i denna bemärkelse, kan inte heller betvivlas.

Underskriften är ju i hög grad ägnad att förmedla ett tankeinhåll, nämligen att en viss person har tecknat sitt namn på handlingen.

Däremot kan det inte antagas, att det sätt på vilket underskriften eller skriften i övrigt har tillkommit i detta sammanhang är att hänföra till handlingens innehåll. Information i det hänseendet kan inte sägas höra till det tankeinhåll som förmedlas genom skriften. Detta gäller även om det på grund av skriftens utformning eller handlingens innehåll i övrigt [s. 410] framstår som osan-

nolikt - kanske rentav uteslutet - att underskriften är äkta. Här rör det sig enbart om slutledningar av den som tar del av handlingen, inte om information som förmedlas av dennas innehåll.

Det synes också uppenbart, att sådana med en skriftlig handling förknippade förhållanden som nyss berörts inte förtjänar det sekretesskydd som lagen tillägger handlingens innehåll och som enligt vad förut anförts är betingat av hänsynen till förtroendeförhållandet mellan advokaten och hans klient.

Det sagda betyder, att i fall då det inte föreligger något sekretesskydd enligt 36 kap. 5 § RB för skriftens innehåll i här angiven bemärkelse, den skriftliga handlingen vid tillämpning av beslagsreglerna är att anse som ett föremål vilket som helst. I sådana fall kan följaktligen handlingen tagas i beslag utan hinder av stadgandet i 27 kap. 2 § 1 p. RB, dvs även när handlingen förvaras t.ex. av en advokat för en klients räkning.

Fråga blir då, under vilka förutsättningar sekretesskydd enligt 36 kap. 5 § RB för en skriftlig handlingens innehåll skall anses uteslutet.

Enligt nämnda paragraf gäller inte inskränkningarna i exempelvis en advokats tystnadsplikt, om den till vilkens förmån tystnadsplikten gäller har samtyckt till att advokaten höres som vittne om de i och för sig sekretesskyddade förhållandena. Detta måste i fråga om en skriftlig handling anses innebära, att sekretesskyddet för handlingens innehåll över huvud taget består endast så länge den till vilkens förmån tystnadsplikten gäller - klienten - påkallar att sekretessen upprätthålles.

Om klienten själv har bragt innehållet till offentligheten – t.ex. genom att publicera det eller genom att åberopa det i en offentlig rättegång - eller om han på annat otvetydigt sätt har givit till känna, att han inte längre kräver att handlingens innehåll hålles hemligt, måste han därigenom anses ha uppgivit kravet på sekretesskydd.

I en situation sådan som den nu beskrivna föreligger i och för sig möjligheten att det råder bristande överensstämmelse mellan det av klienten yppade innehållet och innehållet i den eftersökta handlingen.

Genom ett beslag på denna skulle då tydligen komma att röjas förhållanden varom advokaten obestridligen inte är skyldig att vittna. Det kan hävdas, att detta skulle

strida mot lagstiftningens syften, som bl.a. får antagas vara att det skall råda full överensstämmelse mellan inskränkningarna i vittnesplikten och inskränkningarna i beslagsrätten.

Det är emellertid att märka, att detta syfte i vissa andra liknande situationer inte har fullt ut tillgodosetts.

Uppenbarligen kan även andra föremål än skriftliga handlingar anförtros en advokat. Därigenom kan denne vinna sådan kunskap om föremålets beskaffenhet som han inte är skyldig att vittna om. Men detta hindrar inte att föremålet tages i beslag hos advokaten.

Sådana situationer är förvisso sällsynta, och frågan om beslag på föremål som förvaras hos en advokat kan därför sägas i stort sett sakna praktisk betydelse, under det att frågan om att taga skriftliga handlingar i beslag hos en advokat uppenbarligen har en helt annan räckvidd och på ett helt annat sätt aktualiserar sekretesskyddet. Den här föreliggande speciella situationen - att klienten själv har yppat innehållet i en handling som han har anförtrott en advokat, samtidigt som handlingens beskaffenhet i övrigt är av betydelse i en brottsutredning - är emellertid mycket speciell och torde vara minst lika säll-

synt som det nyss angivna fallet att fråga uppkommer om beslag hos en advokat på ett anförtrott föremål. Det synes därför inte oberättigat att draga en parallell mellan de båda typsituationerna och att i princip behandla dem på samma sätt.

Till det anförda kommer, att risken för att någon enligt 36 kap. 5 § RB sekretesskyddad del av innehållet i den eftersökta handlingen skall komma att röjas genom att handlingen tages i beslag hos advokaten i själva verket är obetydlig. Det föreligger hinder mot beslag, så snart anledning föreligger att handlingens innehåll åtnjuter sekretesskydd enligt nämnda paragraf. Om orsaken till att handlingen eftersöks i samband med en [s. 411] brottsutredning just är misstanke om att det av klienten yppade innehållet avviker från handlingens innehåll, föreligger givetvis anledning att det senare åtnjuter sekretesskydd. Detsamma gäller, om det av annat skäl finns grundad anledning räkna med en sådan avvikelse. Men när klienten själv har yppat vad han hävdar vara handlingens innehåll, torde detta sällan vara fallet.

Under alla förhållanden är i sådana situationer som det här gäller klientens intresse av sekretess för de förhål-

landen som skulle kunna röjas genom ett beslag knappast förtjänt av det skydd som lagstiftningen är avsedd att ge. Detta intresse måste också vägas mot intresset av att en brottsutredning, som kanske avser ett allvarligt brott och som kan vara av betydelse för enskilds rätt, inte försvåras. Detta är också ett rättssäkerhetsintresse. Från allmänna rättssäkerhetssynpunkter synes därför den här ifrågasatta rättstillämpningen inte inge betänkligheter.

I förevarande fall måste L genom att i en offentlig rättegång åberopa en fotostatkopia av den eftersökta handlingen anses ha uppgivit kravet på sekretess för handlingens innehåll. I ärendet har inte förekommit någon omständighet som ger anledning till antagande att denna handling har ett annat innehåll än den av L åberopade kopian. Vid angivna förhållanden utgör stadgandet i 27 kap. 2 § 1 p. RB inte hinder mot att handlingen tages i beslag, även om L har anförtrott handlingen åt S i dennes egenskap av advokat och handlingen alltjämt innehaves av denne.

På grund av vad sålunda anförts och då det med hänsyn till vad i ärendet förekommit får anses förekomma syn-

nerlig anledning att handlingen skall anträffas hos S samt handlingen skäligen kan antagas äga betydelse för utredning om brott, varpå fängelse kan följa, föreligger laga förutsättningar för husrannsakan hos S för eftersökande av handlingen.

Med ändring av HovR:ns beslut förordnar jag att husrannsakan får göras hos S för eftersökande av den i målet aktuella handlingen.

JustR *Vängby*: I målet är fråga - - - se JustR Nordensons yttrande - - - av hänsynen till förtroendeförhållandet mellan advokaten och hans klient.

Skyddet för en exempelvis till en advokat överlämnad handling med hänsyn till dennas innehåll består endast så länge den till vilkens förmån advokatens tystnadsplikt gäller - klienten - påkallar att innehållet hålls hemligt. I förevarande fall har klienten själv åberopat en fotokopia av handlingen i en offentlig rättegång. Handlingens innehåll - i här angiven mening - är sålunda inte bara känt utan också åberopat av klienten. Ett beslag av handlingen syftar som förut anförts endast till att möjliggöra en undersökning av om en namnteckning på handlingen är förfalskad eller inte. Ett undantagande av handlingen

från beslag tillgodoser därför över huvud taget inte något sekretessbehov. Om handlingen enligt 27 kap. 2 § 1 p. RB skulle vara undantagen från beslag på grund av att den innehas av S för L:s räkning, borde för övrigt undantaget gälla också för den händelse att handlingen senare överlämnades till L som åberopat handlingen, något som framstår som uppenbart orimligt.

Om handlingen undantas från beslag, kan det antagas att pågående utredning, som rör allvarligt brott och som kan vara av betydelse för att tillvarata även enskild rätt, försvåras. Att så inte sker, är också ett rättssäkerhetsintresse. När som nyss anförts något sekretessbehov inte kan anses föreligga, talar övervägande skäl för att beslag bör få ske. Det finns enligt min mening inte anledning att vara lika restriktiv vid tolkning av bestämmelser om tvångsmedel mot egendom som exempelvis vid tolkning av bestämmelser om tvångsmedel mot person.

På grund av det anförda kan, även om S inte kan höras som vittne om handlingens innehåll, bestämmelsen i 27 kap. 2 § 1 p. RB inte anses utgöra hinder för att handlingen tages i beslag. Eftersom synnerlig anledning förekommer att handlingen skall anträffas genom husrann-

sakan hos S, och handlingen skäligen kan antagas äga betydelse för utredning om brott, [s. 412] varpå fängelse kan följa, bör riksåklagarens yrkande bifallas.

Jag förordnar, med ändring av HovR:ns beslut, att husrannsakan får göras hos S för eftersökande av den i målet aktuella handlingen.

HD:s beslut meddelades d 28 juni 1977.